

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΝ ΠΕΣΟΝΤΑ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΠΟΛΕΜΩ*

Εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος τοῦ Δ' τόμου τῆς *Λαογραφίας*, τοῦ ὁποίου ἐπὶ μακρὸν ἔνεκα τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων ἀνεβάλομεν τὴν ἐκδοσιν, προσήκον ἐκρίναμεν νὰ προτάξωμεν παντὸς ἄλλου δημοσιεύματος δύο αὐτοσχέδια δημώδη ποιήματα, ἐν οἷς ἀνεπιτηδεύτως διατυπώνονται τὰ κατέχοντα τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συναισθήματα ἐν ᾧ αἰσίμῳ τοῦ βίου αὐτοῦ. Εἶναι δὲ ἀληθινὴ καὶ ἀκίβδηλος ἡ ἐκφάνσις αὐτῆς τῶν συναισθημάτων, διότι ἔγινεν ἐν στιγμαῖς, καθ' ἃς ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα, ὅτε προσποιήσις δὲν χωρεῖ, ὅτε ἀγέμων καὶ ἀπαιδεύτων χωρικών γυναικῶν, αἵτινες δι' αὐτοσχέδιον μαρτυρίαν ἐθρόνουν προσφιλεῖς νεκρὸν.

Εἰς τὸ μικρὸν πρὸς τὸ Ταίναρον χωρίον Παχιάνικα τοῦ δήμου Λαγείας, ἔχον κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν περὶ τοῦς 85 κατοίκους, συνήλθον κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου Λιδανᾶ συγγενεῖς καὶ φίλοι διὰ νὰ θρηνήσουν τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ Δημητρίου, φονευθέντος εἰς μάχην ἐν Ἡπείρῳ. Προσῆλθεν ἐπίσης ἐκεῖ ἐκ τοῦ παρακειμένου μικροτέρου χωρίου τοῦ αὐτοῦ δήμου Κοκκάλας καὶ ἡ Δημοσθέναινα Κουδκρίνα, μήτηρ στρατιώτου, πεσόντος καὶ αὐτοῦ ἐν ἄλλῃ μάχῃ, εἰς τὸ Σαραντάπορον, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸν θρήνον· εἰς ταύτην δὲ ἀπήντησεν ἡ Σταυριανοῦ Μουρκάκαινα, ἡ μήτηρ τοῦ οἰκοδεσπότου Γεωργίου Λιδανᾶ.

Ὁμολογοῦμεν πολλὰς χάριτας εἰς τὸν διδάκτορα κ. Γ. Δ. Μανολᾶκον, σχολάρχην ἐν Κότρωνι, ὅστις παρατυχὼν ἐκεῖ ἔσπευσε νὰ καταγράψῃ τὰ δύο ταῦτα αὐτοσχέδια μοιρολόγια καὶ νὰ μᾶς τὰ ἀποστείλῃ μετὰ τινων ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων. Οὕτω περιέτρωσεν αὐτὰ ἀπὸ τῆς λήθης, ἣτις εἶναι ὁ συνήθης κλῆρος τῶν τοιούτων ἁσμάτων, τὰ ὁποῖα οὔτε ἐπαναλαμβάνονται οὔτε ἀπομνημονεύονται, πλὴν ὀλιγίστων, διὰ λόγους ἀσχέτους ὥς ἐπὶ

*) Ἐδημοσιεύθη ἐν *Λαογραφίᾳ* 1913 τ. Δ' σ. 3—11.

τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν ἀξίαν των, παραγαγόντων βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ ἐγχαραχθέντων εἰς τὴν μνήμην ὧν τὰ ἤκουσαν.

Ἐκεῖνο, ὅπερ πρὸ πάντων ἐμποιεῖ αἰσθησιν καὶ κινεῖ τὸν θαυμασμόν, εἶναι ὅτι καὶ αἱ δύο γυναῖκες οὐδένα λόγον κάμνουν εἰς τοὺς θρήνους των περὶ τῶν οἰκείων νεκρῶν, ἀλλ' ἔχουν προσηλωμένην τὴν διάνοιαν αὐτῶν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα καὶ συζητοῦν περὶ συναφῶν πρὸς τοῦτον γενικωτέρων ζητημάτων. Ἡ πρώτη μόνον ἀναφέρει ἐν παρόδῳ τὴν ἐν τῇ πολέμῳ θάνατον τοῦ υἱοῦ της μακαρίζουσα αὐτὸν ὅτι ἐθυσίασεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τὸν βίον καὶ παρατηρεῖ εἰς τὸν πατέρα τοῦ θρηνουμένου ὅτι εἶναι ἀπρεπὲς νὰ θρηνῶσι τὰ τέκνα των. Τὸ γενναῖον φρόνημα, τὸ ὁποῖον διαλάμπει εἰς τοὺς λόγους τῶν χωρικῶν γυναικῶν καὶ τὸ ὁποῖον λαμπρότερον ἀναδεικνύει ἢ ἄτεχνος καὶ ἀδεξία ἔκφρασις, κατ' οὐδὲν φαίνεται ὑπολειπόμενον τῆς θρυλουμένης φιλοπατρίας τῶν ἀρχαίων Λακκαίνων.

Εἰς τὸ πρῶτον μοιρολόγιον ἡ μήτηρ τοῦ φονευθέντος εἰς τὸ Σαραντάπορον στρατιώτου ζητεῖ τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὴν οἰκοδέσποιναν νὰ μετὰσχῃ τοῦ θρήνου. Ἐν προομίῳ ὁμιλεῖ περὶ τῆς συμμαχίας τῶν βαλκανικῶν κρατῶν, τὴν ὁποίαν ὁ πρωθυπουργὸς Βενιζέλος ἐκφέρει μυστικῇν, διὰ νὰ κηρυχθῇ ἐν καιρῷ ἀπροσδόκητος ὁ νικητὴς πόλεμος τῶν Τούρκων πόλεμος. Στρέφουσα δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην ἐν ἑλέγχῃ διὰ τὴν ἄσκοπον μετάδοσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἡπειρον, ἐπὶ τῇ ᾗ γέγονεν ὁ φονεὺς τοῦ υἱοῦ, διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀληθείας, πὶ ἀπελήθη ἐκ τούτου (τί ἐκαζάντησε); Μήπως ἐπανάφερον εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν υἱὸν του καὶ τὸν ἐπίσης φονευθέντα ἰδικόν της; Εὐλόγως καὶ συνεπῶς μεταδίδουν εἰς τὴν Ἡπειρον μόνον ὅσοι φέρουν ἐπικουρίαν εἰς τοὺς ἐκεῖ ἀγωνιζομένους· καὶ ἐκ τούτου λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐπάγεται τὴν ἀγγελίαν, ὅτι παρέπλευσαν τὸ Ταϊναρον κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας πλοῖα κομίζοντα ἐλληνικὸν στρατὸν εἰς τὴν Ἡπειρον, ὅπου θὰ πολεμήσουν πάντες γενναίως πρὸς οὐδὲν λογιζόμενοι τὸν θάνατον. Ἄλλως δὲ αἰσχρὸν εἶναι, λέγει, νὰ κλαίωμεν τὰ τέκνα μας· αἱ Σπαρτιάτιδες δὲν ἔκλαιον τὰ ὑπὲρ πατρίδος φονευόμενα τέκνα των. Μὴ καὶ ἐπ' ἐσχάτων δὲν ἀπέδειξε τοῦτο ἡ μήτηρ τοῦ παρὰ τὸ Σαραντάπορον πεσόντος συνταγματάρχου Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, ἡ ὁποία εἰς τὸν πρωθυπουργὸν Βενιζέλον, συλλυπηθέντα διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, ἀπήντησεν ὅτι οὗτος ἔκαμε τὸ καθήκον του; Τοιοῦτο εἶναι τὸ φρόνημα τῶν Μανιατῶν, διότι, ὡς ἐκ παραδόσεως γινώσκομεν (ἀπ' ἀκοῇ καὶ ἀγροικητά), οἱ πρόγονοί μας ἦλθον ἐκ Σπάρτης.

Τοῦτο δ' ὁμοίως τῆς φέρει εἰς τὴν μνήμην τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου κυκλοφορήσασαν ἀνυπόστατον διάδοσιν, ὅτι Μανιάται στρατιῶται ἔδειξαν δειλίαν. Καὶ ἐρωτᾷ μήπως οἱ Μανιάται ἀπώλεσαν τὴν πολεμικὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἐκφυλισθέντες; Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν. Ἀπόδειξις ὁ υἱὸς της, φοιτητῆς τῆς ἱατρικῆς, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη κατὰ τὰς πρώτας μάχας εἰς τὸ

Σαραντάπορον. Οἱ Μανιάται εἶναι συνηθισμένοι νὰ πολεμοῦν. Εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης, ἂν καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖ ἦτο ἄτυχτος, πολλοὶ μετέσχον καὶ ἐφονεύθησαν.

Αἱ ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης τῆς ἐνθυμίζουσιν ὅτι Κρής εἶναι ὁ πρωθυπουργός. Ὁμολογεῖ ὅτι θὰ ἐπρωτίμα κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ ἦτο Μανιάτης, διὰ νὰ εἶχον οἱ Μανιάται τὴν δόξαν τῆς νίκης. Ἀλλ' εὐπρόσδεκτος εἶναι καὶ ὁ Κρητικός, ἄφοῦ εἶναι ἱκανὸς ἀνὴρ καὶ θὰ μεγαλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, εὐγνωμοσύνη δὲ ὀφείλεται εἰς ὅσους διὰ τῆς ψήφου των τὸν ἀνέδειξαν καὶ τὸν ἔφερον ἐκ Κρήτης.

Ὁ Βενιζέλος, ὡς τὴν ἐπληροφόρησεν ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου, μετέβη εἰς τὸ Λονδίνον, ὅπως διαπραγματευθῇ περὶ τῆς εἰρήνης. Περὶ ὅρων λοιπὸν πάσας τὰς Ἑλληνίδας νὰ βάνουν κάθε ἐσπέραν τὰ παιδιὰ των νὰ προσεύχωνται εἰς τὴν Παναγίαν, ὅπως τὸν καθοδηγῇ διὰ νὰ μὴ τὸν ἐξαπατήσουν κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄδικοι.

Διὰ τοῦ ἐτέρου μοιρολογίου ἡ μάμμη τοῦ φονευθέντος Λιδανᾶ εὐχαριστεῖ πρῶτον τὴν μοιρολογήσασαν, ἣτις διὰ τοῦ ὠραίου μοιρολογίου τῆς ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ πάππου τῆς, ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὸ βραχὺ δὲ τοῦτο προσίμιον σπεύδει νὰ ἀνακεῖται καὶ αὕτη τὴν διάδοσιν περὶ δειλίας τῶν Μανιατῶν, τὴν ὁποῖαν μετὰ πολλῆς δυσφορίας ἤκουσεν. Οἱ Μανιάται, λέγει, εἶναι ἐμπειροπόλεμοι, φίλοι πῶν ὀπλῶν, καλοὶ σκοπευταὶ καὶ δὲν φοβούνται τοὺς Τούρκους. Ἀλλ' ἂν ὄντως ἐξεφυλίσθησαν, προτιμότερος οἱ αὐτοὺς εἶναι ὁ θάνατος. Ἡ διάδοσις δ' ὁμῶς εἶναι ψευδής, προελθοῦσα ἐκ κακοβούλων συκοφαντησάντων τοὺς Μανιάτας· τοιαῦτα ψεύδη ἐτόλμησαν νὰ γράψωσι καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἀλλὰ διεψεύσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρωθυπουργοῦ. Εἶναι λυπηρόν, ὅτι δὲν ὑπάρχει Μανιάτης, ἐξέχουσιν κατέχων θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὅστις διὰ τοῦ κύρους του νὰ φιμώσῃ τοὺς ταῦτα λέγοντας. Διὰ τοῦτο συμβουλεύει τὰς γυναῖκας νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον (ἄφοῦ μάλιστα τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον εἶναι πλησίον εἰς τὸ χωρίον των), ὅπως ἐκπαιδευόμενα ἀναπτυχθοῦν καὶ καταλάβουν ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ, διὰ νὰ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος των.

Τὴν ἄλλην γνώμην τῆς πρώτης θρηνῶδοῦ δὲν ἀσπάζεται. Ὅχι, δὲν φέρει, λέγει, καταισχύνειν τὸ νὰ κλαίωμεν τὰ τέκνα μας φονευόμενα. Καὶ αἱ ἀρχαῖαι Σπαρτιάτιδες ἐκλαίον τοὺς νεκροὺς των, καὶ σήμερον αἱ γυναῖκες τῆς ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Μαυρομιχαλαίων ἐπίσης τοὺς κλαίουσιν. Ἀλλὰ κρίνει ἀναγκαστὸν ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰ λεχθέντα, διότι ἐνθυμήθη, ὅτι παρασυρθεῖσα ὑπὸ τῆς ρύμης τοῦ μοιρολογίου παρέλιπε νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὡς οἰκοδόσποινα. Καὶ χαιρετᾷ τοὺς προσελθόντας, ὅπως μετὰσχῶσι τοῦ πένθους τοῦ οἴκου τῆς. Παρτηρεῖ δὲ ὅτι, ἂν καὶ οἱ θρῆνοι δὲν εἶναι ἄτοποι, ἀλλ' ὁμῶς αὐτὴ ἔνευκα τῆς προσεγγιζούσης μεγάλ-

λης ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ θρηνήσουν τὸν νεκρόν. Καταλήγουσα δὲ συμβουλεύει πάντας τοὺς δυναμένους νὰ φέρουν ὅπλα νὰ τρέξουν εἰς τὰ Γιάννινα πρὸς βοήθειαν τῶν ἀγωνιζομένων κατὰ τῶν Τούρκων.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΣΤΟ ΓΙΟ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΑ

Χαιράμενή μου Σταυριανοῦ,
 ποῦ νὰ χαρῆς ὅτι ἀγαπᾷς,
 κι' ἀπὸ δεξιὰ κι' ἀπὸ ζερβιά¹⁾,
 μόνε καὶ μένα ἄφες μου²⁾.
 5 Τρία χρονάκια κλειδωτά³⁾
 ὁ Βενιζέλος ὁ καλός,
 (ὅπου εἶναι μέγας ὑπουργός,
 ὅπου νὰ ζῇ νὰ χη ζωή)
 ἐγνώριζε τὸ μυστικὸ
 10 καὶ φέτου τὸ φανέρωσε.
 Τέσσερα κράτη σφύρα
 τὸν Τοῦρκο πολεμήσαν·
 ὅλα τότε νίκησαν
 καὶ τὸν κατήρασαν.
 15 Ἐλα κοντά μου, Λιβανῶ,
 ποῦ διάηκες ἐκεῖ κοντά⁴⁾.
 Γιὰ πές μου τί καλότητες;
 ποῦ εἶναι τὰ παιδία μας;
 Χτὲς ἤμουνα 'ς τὸ σπίτι μου
 20 κ' ἔντυνα τὰ παιδία μου,
 τί τανε σκόλη καὶ γιορτή,
 (ἦταν τ' ἁγιοῦ Σπυρίδωνα)
 κι' ἀπόξω ἀπὸ τὸ Ταίναρο⁵⁾
 περνοῦσαν τὰ καράβια μας.

1) Ἡ θρηνωδὸς χειρατίζεται μετὰ τῆς οἰκοδομοποιΐνης καὶ πάντας τοὺς παρισταμένους.

2) Ἐπίτρεψόν μοι νὰ μοιρολογήσω.

3) Τρία ἔτη συμπληρωμένα· ἀντίστοιχος ἡ φράσις «τρία χρόνια ἐσφάλησαν».

4) Ποῦ πῆγες ἐκεῖ πλησίον εἰς τὸν τόπον ποῦ ἐφονεύθη ὁ υἱός σου, ποῦ πῆγες θηλ. μέχρις Ἡπείρου, διὰ νὰ βεδοχωθῇς, ἀν' ἦτο ἀληθὴς ἡ γῆμη περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ σου.

5) Τὸ ἀκρωτήριο λέγεται μὲν καὶ Κάβο Ματαπᾶς, ἀλλὰ διατήρησε καὶ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, εἰς οὐδ. γένος καὶ εἰς ἀρσεν. (ὄλον, πᾶω 'ς τὸν Ταίναρο.) Λέγεται ἐπίσης καὶ Φανᾶρι ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ γάρου.

- 25 Φωνάξαν τὰ παιδιά μας ¹⁾
 νὰ ποῦμε χαιρετίσματα
 ἔμεις εἰς τὰ σπιτάκια τους,
 τί κεῖνα πᾶν 'ς τὰ Γιάνναινα,
 πάσι ²⁾ νὰ πολεμήσουσι,
 30 τὸν Τοῦρκο νὰ νικήσουσι,
 κι' ἄ δέν τονε νικήσουσι,
 πίσου νὰ μὴ γυρίσουσι.

Ἔλα κοντά μου, Λιβανᾶ.

- Δέν τὸ θεωροῦμε γιὰ κακὸ
 35 καὶ γιὰ μεγάλη προσβολή
 νὰ κλαῖμε τὰ παιδιά μας ;
 καὶ πῶς ; οἱ Σπαρτιάτισσαις
 δέν κλαῖνε τὰ παιδιά τους,
 ὅταν πᾶν καὶ σκοτώνονται
 40 γιὰ τῆς πατρίδας τὸ καλό.

Ὁ Βενιζέλος ὁ καλὸς
 (ὅπου εἶναι καὶ προθυμὸς)
 ἔκανε τηλεγράφημα
 εἰς τὴ Μαυρομυγαλάκη
 45 σκοτάδι τὸ παιδί τῆς,
 ποῦ ἦταν κι' ἀξιώματις
 κ' ἐκείνη τοῦ ἀπάντησε
 τι ἔκαμε τὸ καθήκο του.
 Μεῖς ἔχομε τὸ φυσικό ³⁾,

- 50 ἀπ' ἀκοῇ κι' ἀγροικητά,
 ἀπὸ τὴ Σπάρτη ἤρθασι ⁴⁾.
 Μὰ μήπως ἐβλαχέψαμε ⁵⁾
 καὶ δέν τὸ καταλάβαμε ;

Ἔλα κοντά μου, Λιβανᾶ.

- 55 Ἐσὺ τὸ γνῶριζες καλά,
 ὅτι τὸ χαϊδανάστησα ⁶⁾,
 καὶ τὸ ἐσπούδασα γιατρό,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Οἱ ἐπιδίδοντες τῶν πλοίων στρατιῶται.

2) Ὑπάγουσι.

3) Τὸ φυσικὸν ἴδιωμα, τὸν χαρακτῆρα.

4) Ἐννοεῖται οἱ παπποῦδες μας.

5) Ἐγίνκαμεν βλάχοι, ἀπεβάλομεν τὴν μηχανικὴν φύσιν.

6) Τὸ ἀνάστησα (τὸ ἀνέθρεψα) τὸ παιδί μου μὲ χάριτα (μὲ θωπεύαζ, μὲ στοργήν).

- γιὰ τὰ καλὰ γεράματα,
 κι' ἀπέι ¹⁾ μὲ τὸ σκοτώσασι,
 60 ἐκεῖ 'ς τὸ Σαραντάπορο.
 Χαλάλι του ὁ θάνατος,
 γιατί λευτέρωσε λαό !
 Μήπως εἶν' πρώτη τους φορὰ
 'ς τὴ Μάνη τὰ σκοτώματα;
 65 Τίγαρε ²⁾ δὲ σκοτώθηνα
 'ς τὴν Κρήτη ὅταν πάηνασι ³⁾
 ἐκεῖ 'ς τὸν κλεφτοπόλεμο ;
 ὅταν μᾶς τούζε παίρναισι
 ἡμᾶς οἱ κομματάρχηδες ; ⁴⁾
 70 Τίγαρε δὲν τὸ θέλαμε
 νά ναι Μανιάτης ὑπουργός,
 νά μᾶς κάνη τὸ καλό,
 νά χωμε τὴν ὑπόληψη
 ὅλοι μέσα 'ς τὰ σπίτια μᾶς.
 75 Καλὸς εἶναι κι' ὁ Κρητικὸς,
 εἶναι μεγάλος ἄνθρωπος,
 Χίλια καλὰ νὰ κάμωσι
 ὅσοι τότε ψηφίσαισι
 καὶ τότε φέρασι ἀπ' αὐτοῦ
 80 νὰ μεγαλώσῃ τὴν Ἑλλάδα.
 Ἀκούσατε νὰ σᾶρε ποῦ ⁵⁾
 τοῦτο, ποῦ μοῦ εἶπε ὁ παπᾶς·
 ὅτι τὸ Βενιζέλο μας
 τότε καλέσασι νὰ πᾶ,
 85 νὰ κάμῃ τὴ γεροντικὴ ⁶⁾
 'ς τὴν ἀγγλικὴ πρωτεύουσα.
 Μωρὴ Ρωμιαῖς καὶ Χριστιαναῖς,
 τὸ βράδυ 'ς τὸ λυχνάρι σᾶς

1) Καὶ ἔπειτα.

2) Μήπως.

3) Πηγαίνωσι, μετέδωκινον.

4) Οἱ πολιτευόμενοι (ὡς ὁ Πατροπουλάκης, ὁ Κοσωνάκος κλπ.), οἵτινες ἐστρατολό-
 γουν κατὰ τὸ 1868 ἐθελοντάς Μανιάτας, ἵνα πολεμήσωσιν ἐν Κρήτῃ.

5) Νὰ σᾶς εἰπῶ.

6) Γεροντικὴ τὸ συμβούλιον τῶν γερόντων, τῶν πρεσβυτέρων τῆς οἰκογενείας, οἵτι-
 νας ἐν Μάνῃ συνήθως συνέρχοντι, ὅπως συσχεθῶσι διὰ τὸ ψυχικόν (τὴν αἰδέσιν
 τῶν ἀρχαίων). Συνεκδοχικῶς δὲ ὁ συμβιβασμός.

- καὶ ἔς τὸ κονισματάκι σας
 90 νὰ βάλτε τὰ παιδιά σας
 νὰ κάμουνσι τὴν προσευχὴν
 ἔς τὴν Παναγία Δέσποινα,
 γιὰ νὰ τοῦ στείλῃ δύναμη,
 κι' ὁ Μιχαὴλ ἀρχάγγελος
 95 νά ναι κοντὰ ἔς τὴν πλάτη του,
 νὰ μὴ μᾶς τὸν γελάσουν·
 τί κεῖνοι εἶναι ἰσχυροὶ
 καὶ εἶναι κι' ἄδικοι πολὺ.

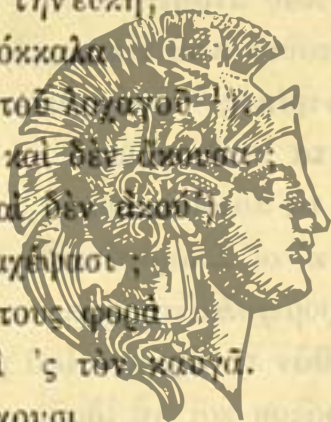
ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΑΜΜΗΣ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ

- Ἔτσι νὰ κλαῖς, παιδάκι μου,
 νὰν τήνε παίρνης τὴν εὐχὴν,
 νὰ τὰ τιμᾷς τὰ κόκκαλα
 τοῦ πάππου σου τοῦ λαγοῦ.
 5 Μὲν τί πες καὶ δὲν ἀκούσῃ
 (γιατὶ μαλ' ἔγωγ' αὐτὸν δὲν ἀκούσῃ)
 οἱ ἄντρες μᾶς βλαχέμασι;
 Δὲν εἶναι πρώτη τοῦς φουρᾶ
 ἔς τὸν πόλεμον καὶ ἔς τὸν κατὰ.
 10 Τίγαρε καὶ δὲν ἔχουσι
 τοὺς γκρεᾶδες ἔς τὸν γκρεμανταλᾶ;²⁾
 τὰ καριοφύλια τὰ σκληρά;
 Τίγαρε καὶ δὲν ξέρουσι
 οἱ ἄντρες νὰ σκοπεύουσι,
 15 τοὺς Τούρκους νὰ μὴ σκιαζῶνται;
 Ἄν εἶναι καὶ βλαχέψασι,
 πίσω νὰ μὴ γυρίσουσι,
 κανένας τοὺς νὰ μὴν ἐρῶν.
 Ἄλλ' ἄκου Δημοστέναινα.
 20 Ἐτοῦτα εἶναι ψέματα.
 Τοὺς ἄντρες μᾶς κακίζουσι,
 τοὺς σε συκοφαντίζουσι,

1) Τοῦ ἐκ Λαγείας Ἰω. Καλογερόγιαννη.

2) Εἰς τὴν κρεμάστραν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- τοὺς παρασταίνουσι δειλούς.
 Τὸ γράψαι καὶ στὸ χαρτί ¹⁾).
- 25 Ρωτήθη κι' ὁ πρωθυπουργὸς
 καὶ εἶπε τ' εἶναι ψέματα.
 Γυναῖκες, σᾶς περικαλοῦ ²⁾
 ἔμένα νὰ μ' ἀκούσετε.
 γιὰτ' εἶμαι μεγαλύτερη.
- 30 Στέλνετε τὰ παιδιά σας
 εἰς τὸ σχολαρχεῖο (εἶναι πά³⁾)
 νὰ μάθουσι τὰ γράμματα
 καὶ θὰ ρθῇ κι ἄλλη ἐποχή,
 νὰ πάῃ Μανιάτης 'ς τὴ Βουλὴ,
- 35 νὰ εἶναι Μανιάτης ὑπουργός,
 νὰν τὸ μιλᾷ τὸ δίκιο τους.
 Μὲ πίκρανες, παιδάκι μου,
 καὶ θὰ σὲ ποῦ ἀνόητη.
 Τὸ τί ναι τοῦτο ποῦ εἶπες ⁴⁾
- 40 ὅτ' εἶναι ντρέπος ⁵⁾ καὶ ποῦ
 νὰ κλαῖμε τὰ παιδιά μας.
 Τὰ κλαῖσι τὰ παιδιά τοῦ
 τὰ κλαῖσι κ' οἱ Σπάρταίους
 κ' οἱ Μαυρομιχαλιάς.
- 45 Μὲν θὰν τ' ἀφήσω εἰς τὴν πᾶ ⁶⁾,
 καὶ θὰ τηράξω καὶ νὰ ἰδοῦ,
 γύρω τριγύρω 'ς τὸ λαό ⁷⁾.
 "Ολοι καλῶς ὠρίσατε,
 παπᾶδες μου καὶ λαῖκοί,
- 50 δασκάλοι καὶ γραμματικοί.
 Ἐγὼ δὲ θεοῦ ⁸⁾ κλάματα
 —ἅγαις ἡμέραις ἔρχονται—⁹⁾

1) Τὸ ἐδῆμοσίευσεν καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας.

2) Παρακαλῶ.

3) Ἐξω πλησίον, τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον Λαγείας.

4) Εἶπας.

5) Τὸ ντρέπος=ἐντροπή.

6) Θὰ τὸ ἀφήσω (τὸ μοιρολόγι) ἔως ἐξω.

7) Τοὺς παρευῆκτας.

8) Δὲν θέλω.

9) Αἱ ἐφορταὶ τῶν Χριστουγέννων.

μόν θενά κάμου συμβουλή :
 "Αντρες, ὀπῶχετ' ἄρματα,
 55 γιά φεύγετε 'ς τὰ Γιάνναινα.
 βοηθάτε τὰ παιδία μας,
 τοὺς Τούρκους νὰ νικήσουσι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

